

بررسی آیات قرآن کریم براساس الگوی کارمن گارسس

صفیه ناظم آوا^۱

چکیده

توجه و اهتمام فراوان در نقد و بررسی روش‌های ترجمه به‌ویژه قرآن کریم نشان می‌دهد که قرآن کریم به دلیل ظرافت‌های بیانی و لغوی آن، امری دشوار بوده و همواره نقد و ارزیابی شده است. در این زمینه نظریه‌پردازان نظریات متعددی برای سنجش کیفیت متون ترجمه ارائه کردند. یکی از نظریه‌پردازان و استاد ارتباطات بین فرهنگی و مترجم اسپانیایی خانم کارمن والر گارسس (۱۹۵۸م) است. گارسس برای ارزیابی ترجمه، چهار سطح پیشنهاد می‌کند که عبارتند از: سطح معنای-لغوی، سطح نحوی-صرفی، سطح گفتمانی-کاربردی و سطح سبکی-مقصودشناسی. در پژوهش حاضر باروش تحلیلی-توصیفی ابتدا نظریه گارسس معرفی شده، سپس ترجمه آیاتی از سوره‌های بقره، یوسف، انفال، توبه، احزاب، حجرات و تحریم به قلم الهی قمشه‌ای، مکارم شیرازی و محمد یزدی ارزیابی و مطالعه می‌شود.

واژگان کلیدی: قرآن کریم، الگوی گارسس، محمد یزدی، الهی قمشه‌ای و

مکارم شیرازی.

۱. مقدمه

بررسی ترجمه روشی است برای شناسایی سطوح متنهای ترجمه شده. یک مترجم نیازمند آگاهی از روش معناشناسی گفتمان قرآنی، ابزارهای ترجمه و معادل‌یابی تعابیر است. درک

۱. دانش‌پژوه کارشناسی ارشد، مترجمی زبان ادبیات عربی از کشور تاجیکستان، مجتمع آموزش عالی بنت‌الهدی، جامعه المصطفی، قم، ایران.

درست متن و چگونگی انتقال از زبان مبدأ به زبان مقصد بسیار مهم است. بنابراین، مترجم ابتدا باید براساس فهم درست در پیوندهای واژه‌ها، اصطلاحات و معادل‌یابی یا تأثیر بر مخاطب اهتمام ویژه‌ای داشته باشد و سپس به مراحل دیگر ترجمه گام بردارد. براین اساس الگوی ارزیابی ترجمه کارمن گارسس یکی از جدیدترین مدل‌های دسته‌بندی شده در چهار سطح برای ارزیابی ترجمه‌ها به‌ویژه قرآن کریم است. قرآن کریم با ساختارها و روش‌های بیانی ادبی که دارد متنی توصیفی محسوب می‌شود. مترجمان قرآن سعی می‌کنند با رعایت قواعد زبانی، اثری ماندگار و فاخر ارائه دهند. برای نمونه مرحوم الهی قمشه‌ای، مکارم شیرازی و محمد یزدی در ترجمه‌های خود با لغزش‌هایی مواجه شده‌اند.

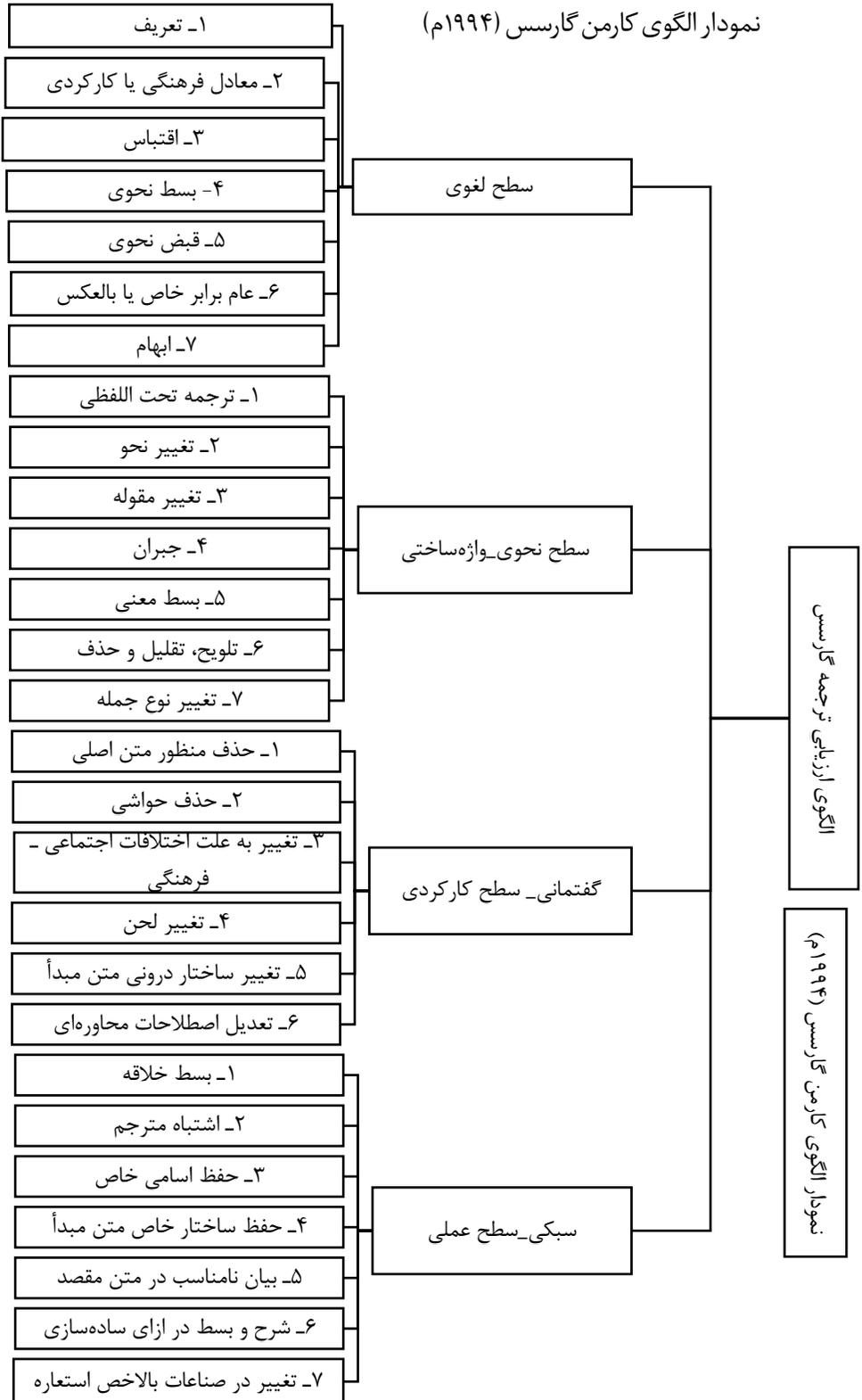
پژوهش حاضر با تکیه بر الگوهای پیشنهادی کارمن گارسس در چهار سطح، نقاط قوت و ضعف مترجمان مذکور در برخی آیات را بررسی و تبیین می‌کند. درزمینه نقد و تحلیل ترجمه‌های معاصر قرآن، پژوهش‌هایی صورت گرفته و راه‌های اصلاحی و جایگزین نیز پیشنهاد شده است. در ترجمه متون ادبی و قرآن و نقد و بررسی آنها ازطرف زبان‌شناسان و براساس الگوهای پیشنهادی گارسس پژوهش‌هایی انجام شده که به شرح زیر است:

- ترجمه آثار عربی بانام نقد و بررسی ترجمه فارسی رمان قلب اللیل با عنوان دل شب» براساس الگوی گارسس از علی صیادانی (۱۳۹۶). پژوهشگر براساس الگوی گارسس در چهار سطح نقاط قوت و ضعف مترجم را بررسی کرده است؛

- مقاله‌ای در مورد نقد و تحلیل ترجمه قرآن بانام «نقد واژگانی ترجمه موسوی گرمارودی از قرآن کریم» با تکیه بر سطح معنای لغوی گارسس (۱۳۹۶). در این مقاله پژوهشگر تکیه بر یکی از سطوح الگوی گارسس یعنی، سطح لغوی ترجمه گرمارودی از قرآن را بررسی کرده است.

ازآنجاکه الگوی گارسس درزمینه ترجمه مختص زبان خاصی نیست و در زبان عربی به‌ویژه ترجمه قرآن آثار معدودی با این مدل پیشنهادی نوشته شده است پژوهش حاضر براساس چهار سطح الگوی گارسس، سوره‌های بقره، احزاب، یوسف، انفال، توبه و تحریم را بررسی می‌کند.

نمودار الگوی کارمن گارسس (۱۹۹۴م)

۲. سطح لغوی-معنایی

از آنجاکه معنای واژگان مبدأ و مقصد یکسان و دقیق نیست مشکلاتی در ترجمه به وجود می‌آورد. از این رو، این سطح بیشتر و به طور ریشه‌ای به ارزیابی کیفیت ترجمه می‌پردازد. (معروف، ۱۳۹۲)

۲-۱. ویژگی‌های این سطح

۲-۱-۱. تعریف یا توضیح

تعریف اشاره‌ای است به معنی واژه به صورت عبارت اسمی یا شبه جمله صفتی مانند «ثبات: جماعة متفرقة». توضیح عبارت است از: افزودن اطلاعاتی که در پی اختلافات فرهنگی بین زبان اصلی و مقصد ضروری می‌شود (معروف، ۱۳۹۲) و به سه شیوه دیده می‌شود: الف) توضیحات تکمیلی در پاورقی؛ ب) توضیحات داخل پرانتز؛ ج) توضیحات اشراپ شده در متن ترجمه. «يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ» (انفال: ۱). ترجمه مکارم: «از تو درباره انفال (غنایم و هرگونه مال بدون مالک مشخص) سؤال می‌کنند». «فَأَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ عِنْدَ بَارِئِكُمْ» (بقره: ۵۴) ترجمه یزدی: «(با ریاضت‌ها) نفس (سرکش) خویش را بکشید» و در پاورقی آمده است: «پس یکدیگر را بکشید»؛ یعنی «بی‌گناهان شما، گنهکارانتان را که مستحق مرگند بکشند» (یزدی، ۱۳۸۷).

۲-۱-۲. بسط نحوی

افزودن یک یا چند کلمه به ترجمه. فاست معتقد است مترجم باید برای پرکردن خلأ اطلاعاتی خواننده مقصد به جای اقتباس فرهنگی از راهکار بسط استفاده کند و توضیحاتی به ترجمه بیفزاید. (فرح‌زاد، ۱۳۹۴، ص ۱۹۲) «وَالْمَرْجُوفُونَ فِي الْمَدِينَةِ» (احزاب: ۶۰) ترجمه مکارم: «و آنها که اخبار دروغ و شایعات بی‌اساس در مدینه پخش می‌کنند». «وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ» (بقره: ۲۰۲) ترجمه یزدی: «و خداوند به سرعت حساب‌رسی می‌کند» تبدیل ترکیب اضافی به جمله فعلیه.

به کار بردن یک واژه در زبان مقصد در برابر چند واژه در زبان مبدأ. (متقی زاده و نقی زاده، ۱۳۹۶) به اصطلاح نیومارک کاهش نامیده می شود. «وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَّكُمْ» (بقره: ۱۸۴). ترجمه یزدی: «روزه داشتن برای شما بهتر است» تأویل جمله موصولی به مصدر. «وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِأَمْرِهِمْ هَذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ» (یوسف: ۱۵). ترجمه قمشه ای «البته تو روزی برادران را به کار بدشان آگاه می سازی». واژه: «هذا» اشاره است به کار ناشایستی که برادران در حق یوسف روا دانستند و یوسف روزی آنها را از این کار ناپسند آگاه خواهد کرد. در ترجمه قمشه ای واژه: «هذا» به صورت عام ترجمه شده است؛ یعنی هر کار بدی که آنها مرتکب شده اند. ترجمه مکارم: «و به او وحی فرستادیم که آنها را در آینده از این کارشان آگاه خواهی کرد درحالی که آنان نمی دانند» که به این کار بدشان یعنی، «در چاه رها کردن یوسف» اشاره نشده است.

۲-۱-۴. عام بر خاص یا بالعکس

ترجمه لغت خاص به صورت عام و بالعکس است مانند «المن و السلوی» که معادل فارسی آنها: «گزانگبین و بلدچین» است در ترجمه یزدی به صورت عام آمده است. «وَأَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّٰ وَالسَّلْوَی» (بقره: ۵۷). ترجمه یزدی: «و از شیرهای شیرین درخت و گوشت های پرندگان برایتان غذا فرورستادیم». «إِنْ تَتُوبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا» (تحریم: ۴). ترجمه مکارم: «اگر شما (همسران پیامبر) از کار خود توبه کنید (به نفع شماست؛ زیرا) دل هایتان از حق منحرف گشته».

۳. سطح نحوی- صرفی

گارسس در توضیح این سطح می گوید: «سیستم های زبانی از نظر آوایی، دستور و واژگانی با هم متفاوت هستند. مترجم آن عناصر نحوی را که نمی تواند براساس تطابق یک به یک نحوی ترجمه کند، هماهنگ کند. روش های این سطح توضیحاتی را در مورد مشکلات مترجمان ارائه می دهد». (معروف، ۱۳۹۲) براین اساس متن آیات قرآن از نظر لغزش های صرفی- نحوی مترجم،

روش‌های معادل‌یابی کلمات قرآن، تحلیل واژه‌های چند معنا و بازتاب آن در ترجمه بررسی می‌شود.

۳-۱. مؤلفه‌های سطح نحوی-صرفی

۳-۱-۱. ترجمه تحت‌اللفظی

در این روش، ساختمان دستوری زبان مبدأ به نزدیک‌ترین معادلش در زبان مقصد برگردانده می‌شود. مترجم در حفظ امانت می‌کوشد تا در ترجمه چیزی اضافه و یا کم نشود. «أُولَئِكَ عَلَيَّ هُدًى مِنْ رَبِّيهِمْ» (بقره: ۵). ترجمه یزدی: «آنان بر هدایتی از پروردگار خویشند». «وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلَّمْنَا وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ حَافِظِينَ» (یوسف: ۸۱). ترجمه قمشه‌ای: «و ما جز بر آنچه دانستیم، گواهی ندادیم و ما حافظ اسرار غیب نبودیم». واژه «حافظین» در این آیه به معنای علم و آگاهی نسبت به رویدادهای نهانی و عالم غیب است. در ترجمه قمشه‌ای این موضوع رعایت نشده و ترجمه تحت‌اللفظی ارائه شده است. ترجمه مکارم: «و ما جز به آنچه می‌دانستیم، گواهی ندادیم و ما از غیب آگاه نبودیم».

۳-۱-۲. تغییر نحو یا صورت

در این الگو تغییرات ساختاری در مقوله‌های زبان مبدأ و مقصد صورت می‌گیرد مانند فعل، اسم، حرف تعریف، صفت و قید و غیره. وینی دارلننه معتقد است که جابه‌جایی یکی از رویه‌های ناموازی بوده و به دودسته اجباری و اختیاری تقسیم می‌شود و متداول‌ترین تغییر ساختاری است که توسط مترجمان صورت می‌گیرد. (فرح‌زاد، ۱۳۹۷، ص ۱۹۲). «وَزُلْزِلُوا زُلْزَالًا شَدِيدًا» (احزاب: ۱۱). ترجمه مکارم: «و تکان سختی خوردند». «وَجَاءُوا عَلَيَّ قَمِيصِهِ بِدَمٍ كَذِبٍ» (یوسف: ۱۸). ترجمه قمشه‌ای: «و پیراهن یوسف را آلوده به خون دروغ کردند». لفظ «کذب» صفت برای «دم» است و باید چنین ترجمه شود: «پیراهنش را (آغشته) به خونی دروغین آوردند»، اما قمشه‌ای با تغییر نحوی عبارت را به صورت مضاف و مضاف‌الیه ترجمه کرده است. «وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ» (توبه: ۴۴). ترجمه مکارم: «و خداوند پرهیزگاران را می‌شناسد».

۳-۱-۳. تلویح، تقلیل و حذف

اصطلاحاتی هستند که برای تعریف تکنیک مقابل بسط معنی به کار می‌روند. تلویح به عناصری اشاره دارد که در متن مبدأ صریح هستند و در متن مقصد به طور ضمنی بیان می‌شوند. (معروف، ۱۳۹۲) تقلیل یا کاهش به معنای حذف اطلاعات غیرضروری و کم‌اهمیت یا مواردی است که از نظر مترجم برای خواننده ترجمه قابل فهم نیست (فرح‌زاد، ۱۳۹۷، ص ۱۹۲). «كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ» (انفال: ۵). ترجمه مکارم: «همان‌گونه که خدا تو را به حق از خانه (به سوی میدان بدر) بیرون فرستاد». ضمیر (ك) در: «رَبُّكَ وَبَيْتِكَ» در ترجمه حذف شده است.

۴. سطح گفتمانی و کارکردی

مترجم باید معنای متن مبدأ و متن مقصد را نه تنها به دلیل تفاوت‌های ساختاری زبانی، بلکه به دلیل تعلق داشتن آنها به چهارچوب‌های فرهنگی متفاوت انتقال دهد. این امر برای سازگاری متن با بافت اجتماعی جدید تغییراتی را طلب می‌کند؛ زیرا در بافتی اجتماعی با توجه به عملکرد موردنظر، حالت‌های متعدد بیان یا گفتمان به کار می‌رود. مترجم باید هنگام ترجمه، ارتباط آنها را تشخیص داده و بازآفرینی کند. (معروف، ۱۳۹۲؛ امرایی، ۱۳۹۷)

۴-۱. مؤلفه‌های سطح چهارم

۴-۱-۱. تغییر به دلیل اختلافات اجتماعی-فرهنگی

کلمات، جملات و اصطلاحات کاربردی خاص یک زبان در زبان دیگر کاربردی ندارد. بنابراین، مترجم باید از معادل کاربردی آن استفاده کند. (معروف، ۱۳۹۲) «لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ» (بقره: ۵۳). ترجمه یزدی: «باشد که راه یابید».

۴-۲. تغییر لحن

لحن پیام، کلید ارتباطی آن است و باید به وسیله وجه، شیوه بیان، زمان، واژگان و... توسط مترجم حفظ شود. (اقبال، نامداری، ۱۳۹۷) «وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي

قُلُوبِكُمْ» (حجرات: ۱۴). ترجمه مکارم: «ولی بگویید اسلام آورده‌ایم، اما هنوز ایمان وارد قلب شما نشده است». واو حالیه به صورت استدراک ترجمه شده است.

۵. سطح سبکی-عملی

در ترجمه متون ادبی باید عامل زیبایی‌شناختی توسط مترجم حفظ شود. مطالعه و بررسی و راه‌حل‌ها با مقایسه دقیق روندهای متن مبدأ و مقصد بر روی این سطح تأثیرات متفاوت را نشان می‌دهد که از کاربردهای تکنیک‌های مختلف تولید می‌شوند. (معروف، ۱۳۹۲؛ نامداری و دیگران، ۱۳۹۸)

۵-۱. الگوهای سطح سبکی-عملی

- بسط خلاقه
- اشتباه مترجم
- حفظ اسامی خاص
- حفظ ساختار خاص متن مبدأ
- بیان نامناسب در متن مقصد
- شرح و بسط در ازای ساده‌سازی
- تغییر در صناعات بلاغی بالاخص استعاره

۵-۱-۱. بسط خلاقه

مترجم براساس میل خودش تغییرات ظریف و زیبایی در متن مقصد انجام می‌دهد که به نظر خودش طبیعی‌تر و قانع‌کننده‌تر است. (نامداری و دیگران، ۱۳۹۸) «سَلَقُوكُمْ بِاللِّسَنَةِ جَدَادٍ» (احزاب: ۱۹). ترجمه مکارم: «زبان‌های تند و خشن خود را با انبوهی از خشم و عصبانیت بر شما می‌گشایند». «بَلَىٰ مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً» (بقره: ۸۱). ترجمه یزدی: «نه، حقیقت این است که هرکس کار بدی کند». عبارت: «حقیقت این است و با انبوهی از خشم و عصبانیت» در زبان اصلی معادلی ندارد، بلکه اضافاتی است براساس ذوق و سلیقه مترجم.

این موضوع به سطح دانش مترجم برمی‌گردد. گاهی از دانش ناکافی یا از کج‌فهمی مترجم است که باعث انتقال نادرست مفاهیم به زبان مقصد می‌شود. (شهریار و قاسمی اصل، ۱۳۹۷) «وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ» (بقره: ۵). ترجمه یزدی: «و آنانند رستگاران». «أُولَئِكَ» مبتدا است نه خبر (آنانند که رستگارند). «قَالَ إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ» (یوسف: ۸۶). ترجمه قمشه‌ای: «من با خدا غم و درد دل خود گویم». ترجمه مکارم: «من تنها غم و اندوهم را به خدا می‌گویم». واژه بث به دلیل اینکه شخص توان تحمل و صبر بر آن را نداشته است آن را آشکار می‌کند. در واقع همان ضجه زدن و ناله و شیون است. بنابراین، از آنجاکه غم و اندوه از امور باطنی است که در نهاد فرد جای دارد چنین تعبیری برای واژه بث صحیح نیست؛ زیرا اگر هر دو واژه به یک معنا باشند چه لزومی دارد که قرآن با واو عطف آنها را از هم تفکیک کند. به نظر می‌رسد ترجمه صحیح آیه چنین باشد: «من ناله و شیون و اندوه خود را به خدا شکوه می‌برم». «و مِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ أُنْذِرْ لِي وَلَا تَفْتِنِي» (توبه: ۴۹). ترجمه مکارم: «بعضی از آنها می‌گویند: «به ما اجازه ده (تا در جهاد شرکت نکنیم) و ما را به گناه نیفکن».

گاهی باید اسم خاص را ترجمه کرد، گاهی باید به صورت مستقیم انتقال داد و نیز در مواردی باید توضیح داد. (اسودی و احمدی بیغش، ۱۳۹۹) «وَقَتَلَ دَاوُودُ جَالُوتَ» (بقره: ۲۵۱) ترجمه یزدی: «و دواوود جالوت را کشت». «قوم نوح و عاد و ثمود و قوم ابراهیم و اصحاب مدین و المؤمنتفکت» (توبه: ۷۰). ترجمه مکارم: «قوم نوح و عاد و ثمود و قوم ابراهیم و اصحاب مدین (قوم شعیب) و شهرهای زیر و رو شده» (شهرهای قوم لوط). «إِنَّ الصِّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ» (بقره: ۱۵۸). ترجمه یزدی: «بی‌تردید دو کوه صفا و مروه از نمودها و شعارهای خدایی هستند».

۶. نتیجه‌گیری

ارزیابی کیفیت ترجمه منتخب آیات قرآن به قلم محمد یزدی، الهی قمشه‌ای و مکارم شیرازی براساس مؤلفه‌های نقدی گارسس به شرح ذیل است:

- مدل ارزیابی کیفیت ترجمه گارسس معتبر بوده و قابلیت تطبیق و تصحیح آیات قرآن را دارد؛
 - ترجمه محمد یزدی، اضافات توضیحی و تفسیری را در خود جای داده است و می‌توان این ترجمه را ترجمه توضیحی و تفسیری نیز نامید. مترجم برای یک واژه از چند معادل استفاده کرده و برای انتخاب یک معادل دقیق مردد بوده و این مشکل مرتب در جریان آیات قرآن ادامه یافته است؛

- در تعیین کیفیت ترجمه یزدی براساس مؤلفه‌های گارسس (۱۹۹۴) ویژگی‌های منفی نسبت به ویژگی‌های مثبت بیشتر دیده می‌شود. بنابراین، نتیجه ترجمه یزدی بیانگر آن است که او در دو سطح سبکی-عملی و لغوی-معنایی نسبت به دو سطح دیگر موفق‌تر عمل کرده است؛

- از میان مؤلفه‌های سطوح چهارگانه گارسس، مؤلفه تغییر نحو، تغییر مقوله، بسط معنای و قبض نحوی بیشترین کاربرد را در ترجمه مکارم دارد. مؤلفه‌های منفی ترجمه تحت‌اللفظی و تلویح، تقلیل و حذف در این ترجمه کمترین کاربرد را داشتند. بنابراین، براساس سطح دوم الگوی گارسس ترجمه مکارم کفایت و مقبولیت دارد؛

- الهی قمشه‌ای نیز سعی کرده است بعضی جملات را به صورت موجز ترجمه کند، اما از آنجا که او بیشتر به ترجمه مفهومی و توضیحی رغبت دارد قبض واژگانی و کاهش معنا در ترجمه ایشان کمتر دیده می‌شود؛

- الهی قمشه‌ای و مکارم به ترجمه تحت‌اللفظی روی آورده و از ارائه مفهوم حقیقی عبارات بازمانده‌اند. از آنجا که گارسس ترجمه تحت‌اللفظی را به دلیل ارتباط ضعیف با زبان مقصد از ویژگی‌های منفی ترجمه به حساب می‌آورد ضعف فنی به‌شمار می‌رود. در ترجمه الهی قمشه‌ای مؤلفه‌های تغییر نحوی یا تبدیل صورت و اشتباه مترجم و تغییر در نوع جمله حضور آشکارتری دارد؛

- هرگونه اعمال تغییر سلیقه‌ای ممکن است به فهم معنای مقصود خلل وارد کند. این در نمونه‌های ذکر شده ازسوی مترجمان دیده می‌شود که این قواعد به‌خوبی اجرا نشده و با تغییر نامناسب واژگان و جملات مفهوم حقیقی متن مبدأ ارائه نشده است.

جدول ۱: تکنیک‌های مثبت و منفی مؤلفه‌های گارسس (۱۹۹۴)

مثبت	منفی	خنثی
- تغییر نحو	- ترجمه تحت‌اللفظی	- تغییر نوع جمله
- تغییر مقوله	- تقلیل و تلویح و حذف	- تعریف
- جبران	- ابهام	- حفظ اسامی خاص
- بسط معنایی	- ترجمه قرضی	
- تغییر به دلیل تفاوت‌های فرهنگی- اجتماعی	- ساده سازی	
- بسط نحوی	- تغییر لحن	
- اقتباس	- تغییر در ساختار درونی متن مبدأ	
- حذف حواشی	- تعدیل اصطلاحات	
	- محاوره‌ای	
	- قبض نحوی	
	- حفظ ساختارهای متن مبدأ	
	- بسط خلاقه	
	- اشتباه مترجم	
	- تغییر در صنایع بلاغی	
	- حذف صناعات ادبی	

فهرست منابع

* قرآن کریم

۱. اسودی، علی، و احمدی بیغش، خدیجه (۱۳۹۹). ارزیابی موردی حسن تعبیر قرآنی در برخی از ترجمه‌های فارسی براساس مدل کارمن گارس. نشریه زبان پژوهی، ۳۴ (۱۲)، ۲۷-۴۶.
۲. اقبالی، مسعود، و نامداری، ابراهیم (۱۳۹۷). نقد و بررسی ترجمه الهی قمشه‌ای و مکارم شیرازی از سوره مبارکه یوسف با تأکید بر نظریه سطح صرفی-نحوی گارسس. نشریه پژوهش‌های زبان شناختی قرآن، ۲ (۱۴)، ۱۵۴-۱۹۱.
۳. امرایی، محمدحسن (۱۳۹۷). نقد و ارزیابی کیفیت ترجمه قرآن کریم آیت‌الله یزدی براساس نظریه گارسس (۱۹۹۴م). (مطالعه موردی سوره بقره). نشریه مطالعات ترجمه قرآن و حدیث، ۱۰ (۵)، ۱-۴۶.
۴. فرح‌زاد، فرزانه (۱۳۹۴). فرهنگ جامع مطالعات ترجمه. تهران: علمی.
۵. متقی‌زاده، عیسی، و نقی‌زاده، سیدعلا (۱۳۹۶). ارزیابی ترجمه متون ادبی فارسی به عربی براساس مدل کارمن گارسس. نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی، ۱۶ (۷)، ۱۶۹-۱۹۳.
۶. معروف، یحیی (۱۳۹۲). فن ترجمه اصول نظری و عملی ترجمه از عربی به فارسی و فارسی به عربی. تهران: انتشارات سمت.
۷. نامداری، ابراهیم، کرمی، بیژن، و عسکر، میرعزیزی، و مهدی‌پور، فاطمه (۱۳۹۸). تغییر بیان در سطح دستوری و واژگانی براساس مدل کارمن گارسس. نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی، ۲۱ (۹)، ۲۷۹-۳۰۶.
۸. نیازی، شهریار، و قاسمی اصل، زینب (۱۳۹۷). الگوهای ارزیابی ترجمه با تکیه بر زبان عربی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.